

à la croate

Sborník vybraných
příspěvků z konference
Setkání mladých kroatistů
konané v Brně 13. 4. 2010

Ed. Jana Vilhová Komárková

- Kovačec 1972–1973: Kovačec, A., Un texto judeoespañol de Dubrovnik. *Studia Romanica et Anglicana Zagrebiana* 33–36, 501–531.
- Mezeltin 1988: Mezeltin, M., Italienisch: Arealinguistik IV c) Venezianisch und Italienisch in Dalmatien. In: Holtus, G. – Mezeltin, M. – Schmitt, Ch. (eds.): *Lexikon der romanistischen Linguistik. Band IV. Italienisch, Korsisch, Sardisch, Tiibingen*, 551–569.
- Popović 1960: Popović, I., *Geschichte der serbokroatischen Sprache*, Wiesbaden.
- Pupovac 1997: Pupovac, M., Croatia. In: Goebel, H. – Nelde, P. H. – Starý, Z. – Wölck, W. (eds.): *Kontaktlinguistik. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / Contact Linguistics. An International Handbook of Contemporary Research / Linguistics de contact. Manuel international des recherches contemporaines*. 2., Berlin – New York, 1424–1433.
- Radosavljević 2007: Radosavljević, P., Romi Bajasi u Hrvatskoj – govornici rumunjskog dijalekta. In: Grančić, J. (ed.): *Jezik i identiteti*, Zagreb – Split, 505–515.
- Saramandu 1997: Saramandu, N., Cercetări dialectale la un grup necunoscut de vorbitori ai românei: băiași din nordul Croației. *Fontetă și dialectologie* 16, 97–130.
- Sočanac 2002: Sočanac, I., Croatian-Romance language contacts in the Eastern Adriatic. In: Ureland, P. S. (ed.): *Convergence and Divergence of European languages*, Berlin, 373–385. (Studies in EuroLinguistics 1)
- Sorescu-Marinković 2008: Sorescu-Marinković, A., The Bayash in Croatia: Romanian vernaculars in Baranja and Medijimurje. In: Škimić, B. – Ašić, T. (eds.): *The Romance Balkans. Collection of papers presented at the international conference The Romance Balkans, 4–6 November 2006*, Belgrade, 173–225.

Die Kroatisch-Romanischen Sprachkontakte

Der Beitrag widmet sich dem Sprachkontakt zwischen dem Kroatischen auf der einen und den romanischen Sprachen auf der anderen Seite. Fünf Minderheitssprachen werden behandelt: Istriotisch, Istrovenezianisch (Italienisch), Istrorumänisch, rumänische Mundart der ethnischen Gruppe von Bayash (Boyash), Molisekroatisch. Es ist sehr wichtig, das Schicksal dieser kleinen Sprachen aus der Perspektive der sich heutzutage sehr dynamisch entwickelnden Kontaktlinguistik zu betrachten und untersuchen.

*Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., etymologické oddělení
Brno, Česká republika
vitocek@gmail.com*

Frazemi s brojevima sedam i devet u hrvatskome i njemačkome jeziku

Željka Maccan i Maja Opašić

Uvod

U svakome jeziku nalazimo frazeme, stalne veze riječi u kojima je jedna ili više sastavnica izgubila svoje osnovno značenje. Kao najvažnije karakteristike frazema najčešće se navode silkovitost, idiomatičnost, ekspresivnost i metaforičnost. Na primjeru frazema je možda najbolje vidljivo kako se procesom metafraziranja stvara jezična silka svijeta. U frazemima s brojevnim sastavnicom obično je upravo ta sastavnica glavni nositelj prenesenoga značenja i simbole te se u njoj ogleda svaki broj kao ne djeljiva cjelina sa svojim posebnostima i asocijacijama, a do izražaja dolazi simbolički potencijal brojeva kao arhetipova. Namjera je prikazati u ovome radu frazeme s brojevima *sedam* i *devet* kao sastavnicama u hrvatskome i njemačkome jeziku te pritom utvrditi postoji li leksemska podudarnost odabranih frazema i njihove frazemske slike¹. Prema tome će frazemi biti podijeljeni u sje-deće skupine: leksemska podudarnost i podudarnost frazemske slike, djelomična leksemska podudarnost i sličnost frazemske slike te leksemska nepodudarnost i različitost frazemske slike. Analizirat će se i simbolika i značenje brojeva *sedam* i *devet* kao frazemskih sastavnica u hrvatskome i njemačkome jeziku. Građa je sastavljena metodom ekscerpiranja iz općih i frazeoloških jednojezičnih i dvojezičnih rječnika hrvatskoga i njemačkoga jezika.

1 U hrvatskoj se literaturi frazemska pozadinska silka još naziva i *semantički talog*. Pojam je prvi put objasnio Željka Fink u svojoj (neobjavljenoj) doktorskoj disertaciji pod naslovom *Adjektivni frazeolozični i ruskom hrvatskom jeziku (1994) nazavši ga značenjskim talogom*. Radi se «...o unutarnjoj slici koja motivira frazeološko značenje. To znači da leksičko značenje komponente ne odlazi nepovrat, već zajedno s drugim komponentama tvori sliku koja onda utječe na stvaranje frazeološkog značenja. Ja bih to nazvala svojevrsnim značenjskim talogom» (str. 72). «Frazeoško značenje jedinica kod kojih je provedena popurna desemanantizacija a nastale su od slobodnih sveza riječi motivirano je slikom koju ta sveza ostavlja u našoj svijesti. Ta silka, svojevrsni značenjski talog, uzdiže se s nivoa pojedinačnog na nivo općeg, uopćenog stvarajući frazeološko značenje jako primjenjivo na sve ljude i predmete ili određene skupine» (str. 74). Autorica u kasnije objavljenim radovima rabi naziv *semantički talog* (usp. Fink 2002: 29).

1. Leksemska podudarnost i podudarnost frazemske slike

Velik dio frazema u indoeuropskim jezicima potječe iz istih izvora, posljedica je zajedničkih koncepata ili je preuzet kao kalk (prevodemica), tako da se može pretpostaviti da će i u hrvatskome i njemačkome jeziku postojati frazemi s potpunom leksemskom podudarnošću i podudarnošću frazemske slike.

Toj skupini pripada frazem biblijskoga podrijetla koji kao sastavnicu ima broj sedam – hrvatski: *knjiga sa sedam pečata*, njemački: *ein Buch mit sieben Siegeln*. Sedam je broj vrlo važne simbolike jer, bez obzira na vjerovanje, religiju i civilizaciju, glavni elementi stvaranja, svijeta i čovječanstva počinjavu na broju sedam. To je broj savršenstva i potpunosti, osobito u Bibliji, gdje ima izrazito važnu ulogu: *Broj 7 zapravo se čak 77 puta pojavljuje u Starome zavjetu i čini same temelje Otkrivenja sv. Ivana koje zaključuje Novi zavjet, noseći se na sedam crkava, sedam pečata, sedam anđela sa sedam truba, sedam znakova, sedam pokora i sedam trubalja* (Colin 2004: 67). Navedeni frazem potječe upravo iz Otkrivenja sv. Ivana: *I vidjeh na desnici Onoga koji sjedi na prijestolju – knjiga, izmurna i izvana ispisana, zapечатena sa sedam pečata! I vidjeh snažna anđela gdje iza glasa proglašuje: Tko je dostojan otvoriti knjigu i opečatiti pečate njezine? I nitko – ni na nebu, ni na zemlji, ni pod zemljom – nije mogao otvoriti knjige i pogledati u nju. A jedan od starješina reče: Ne plači Evo, pobijedi Lav iz plamena Judina, Korijen Davidov, on će otvoriti knjigu i sedam pečata njezinih.* (Otkrivenje 5:1–5).

Slična je značenja i hrvatski frazem *pismo sa sedam pečata*, pismo čiji se sadržaj dži u najvećoj tajnosti, nešto nedokučivo, nedostizno. U njemačkome jeziku ovaj frazem nije leksikografski potvrđen, pa se kao ekvivalent tome hrvatskome frazemu navodi već spomenuti frazem *ein Buch mit sieben Siegeln*.

2. Djelomična leksemska podudarnost i sličnost frazemske slike

Kod jednoga se dijela analiziranih frazema može govoriti o djelomičnoj leksemskoj podudarnosti i sličnosti frazemske slike. Naime, frazemi se podudaraju na planu sadržaja, ali se razlikuju makar u samo jednoj leksemskoj sastavnici.

Za razdoblje višegodišnje nerodice i u hrvatskome i u njemačkome jeziku nalazimo frazeme biblijskoga podrijetla: *sedam gladih krava i die sieben mageren Jähre*. Iako u oba frazema nalazimo broj sedam, oni se razlikuju u drugim dvjema sastavnicama; u hrvatskome su to *gladne krave*, a u njemačkome *mršave godine*. Međutim, izvor obaju frazema je u Bibliji, u Knjizi postanka, u motivu faraonova sna o sedam mršavih i sedam debelih krava koji mu je Josip protumačio kao sedam gladih i sedam plodnih godina. Stoga možemo reći da je pozadinska slika u oba frazema podudarna. Hrvatski se frazem više razlikuje od izvora, dok se u njemačkome javlja u *mršave godine* kao frazemska sastavnica sa simbolikom

navedenoga biblijskoga motiva, odnosno njegove pridijske odrednice. Pritom također važnu ulogu ima i već spomenuta simbolika broja sedam. Zanimljivo je da u njemačkome jeziku postoji i antoniman frazem *die sieben fetten Jähre* kojemu ne nalazimo frazemu bitni na (u) *sedmome nebu* u potpunosti je podudaran hrvatskomu frazemu *biti na (u) sedmome nebu* i hrvatskome jeziku.

Hrvatskomu frazemu *biti na (u) sedmome nebu* u potpunosti je podudaran njemački frazem *im sieben Himmel sein*, čije se značenje odnosi na veliku sreću i blaženstvo u kojem se netko nalazi. Isto značenje izražava i hrvatski frazem, i slične strukture u kojem je promijenjena samo brojeva sastavnica pa umjesto identične strukture u kojem je promijenjena samo brojeva sastavnica pa umjesto broja sedam u njemu nalazimo broj devet: *biti na (u) devetome nebu*. Djelomično leksemska podudarnost uvjetovana je i mogućnošću odabira između dvaju prijedloga u hrvatskome frazemu. Pritom je njemačkome frazemu podudaran hrvatski s prijedlogom *u*, a djelomično podudaran hrvatski frazem s prijedlogom *na*. Time, međutim, ne dolazi ni do kakvih promjena u značenju frazema niti u frazemske slike. U njemačkome, pak, nalazimo i frazem podudarna značenja i slične frazemske slike: *auf Wolke sieben schweben*, u kojem je brojeva sastavnica ista, ali se umjesto leksema *nebo* pojavljuje leksem 'oblak' u odnosu meronimije i holonimije, a značenje blaženoga i sretnoga stanja duha naglašeno je glagolom 'lebdjeti'.

I u hrvatskome se frazemu *preko sedam (devet) brda* kao frazemska sastavnica mogu pojaviti i broj sedam i broj devet, dok se u njemačkome frazemu podudarnih leksemskih sastavnica i značenja pojavljuje samo broj sedam: *hinter sieben Bergen*. Tim se frazemima opisuje velika udaljenost a, kao i prethodni, sadržaje kao sastavnicu broj sedam čija je simbolika motivirala značenje. U pozadinskoj se slici tih frazema nalazi izuzetno dug put koji treba prijeći da bi se stiglo do nekoga cilja, a takav su put najčešće prolazili junaci bajki i narodnih pripovijedaka i pjesana. Stoga motivaciju za nastanak ovih frazema vjerojatno treba tražiti u usmenoj književnosti. Broj sedam, dakle, ima važnu ulogu i snažnu simboliku u Bibliji, ali se često pojavljuje i u djelima koja pripadaju usmenoj književnosti. Navedeni hrvatski i njemački frazem razlikuju se na leksemskoj razini u uporabi prijedloga *preko – hinter* ('iza'), ali time je pozadinska slika tek neznatno izmijenjena.

Brojeva sastavnica *sedam* pojavljuje se u hrvatskom frazemu *zaboriti što sa sedam lokota*, u značenju nešto čvrsto zaboriti i dobro čuvati. I u njemačkome frazemu djelomično podudarnih leksemskih sastavnica i slične frazemske slike i podudarna značenja nalazimo broj sedam: *etwas unter sieben Schlüsseln haben* (*čuvati*). I hrvatski frazem s brojevnom sastavnicom devet izražava da se nešto dobro čuva: *zavezivati što u devet čvorova*. Iako je u njemu razlika u leksemskim sastavnicama i frazemske slike izražavanja, njegovo je značenje podudarno značenju frazema s brojevnom sastavnicom sedam.

3. Leksemnska nepodudarnost i različitost frazemnske slike

U trećoj se skupini nalaze hrvatski i njemački frazemi s brojevima sedam i devet nepodudarnih leksemnskih sastavnica, a različite frazemnske slike. Podijeljeni su u tri podskupine: u prvoj i hrvatski i njemački frazem kao jednu od sastavnica imaju broj, ali on nije isti, u drugoj podskupini hrvatski frazem kao jednu od svojih sastavnica ima broj, a njemački nema, a u trećoj njemački frazem sadrži brojevnu sastavnicu, a odgovarajući hrvatski izraz ne.

3.1. Hrvatski i njemački frazem sadrže brojevnu sastavnicu, ali je ona različita

U nekim hrvatskim frazemima nalazimo brojevnu sastavnicu devet, a u njihovim njemačkim ekvivalentima sedam. To su, primjerice, frazemi koji izražavaju da smo s nekim u vrlo dalekom ili nikakvom srodstvu: *rođak u devetom koljenu i mit jemanđem um sieben Ecken verwandt sein*. Pritom je upravo brojevna sedam i devet naglašeno da nam je netko dalek ili nikakav rođak. Jasno je naglašena razlika između rođaka u prvom i devetom koljenu, dok u njemačkome frazemu nalazimo prostornu odrednicu koja metafizicizacijom dobiva značenje dalekog, vrlo udaljenog ili čak nepostojećeg rodbinskog odnosa. Na leksemnskom e planu pojavljuje još jedna razlika između hrvatskoga i njemačkoga frazema – osim različite brojevne sastavnice, u hrvatskome frazemu nalazimo redni, a u njemačkome glavni broj.

Za posve bezvrijednu, nezanimljivu stvar ili nevažnu osobu u hrvatskome se koristi frazem *deveta (posljednja) rupa na svitlu*. U njemačkome se javlja frazem slična značenja s brojevnom sastavnicom peti: *das fünfte Rad am Wagen*. Objema je frazemskim slikama jasno prikazano da je nešto nepotrebno, beznačajno i suvišno, u oznaci čega je ponovno važno istaknuti stupanj i poredak. Stoga se i u oba navedena frazema nalaze redni kao frazemnske sastavnice.

3.2. Hrvatski frazem sadrži brojevnu sastavnicu, a njemački ne sadrži brojevnu sastavnicu

U hrvatskome se frazemu *dati kome pet za devet* sa značenjem 'prevariti, obmanuti koga', pojavljuju dvije brojevne sastavnice. U njemačkome frazemu podudarna značenja ne nalazimo brojevnu sastavnicu: *jemandem ein X für ein U vormachen*. Njemački frazem polječe iz vremena kada su gostioničari količinu konzumirana pića bilježili rimskim brojevima. Tako su, primjerice, pet piva bilježili znakom „V“ (to, međutim, nije bio samo znak za broj pet, nego i za slovo „U“). U nastojanju da dobije više novčića, komobar bi ponekad tome „V“ diskretno dodao još dvije „nožice“ pa bi tako nastalo slovo „X“, odnosno rimski broj deset. Nakon pet piva gost ne bi ni primijetio da je prevaren (Dangel 2007: 78). Ista je značenja i njemački frazem *jemandem hinters Licht führen*, u kojem svjetlo procesom

Frazemi s brojevima sedam i devet u hrvatskome i njemačkome jeziku preneseno značenje mraka.

Brojeve sastavnice *pet* i *devet* pojavljuju se i u dvama hrvatskim frazemima slične leksemnske strukture, djelomično podudarne frazemnske slike i podudarna značenja. To su frazemi *ne znati pet na devet* i *nema kod koga pet na devet*. Oba frazema označavaju osobu koja je nagla i ne zna za šalu. Njima ne nalazimo frazemnske ekvivalente u njemačkome jeziku, već se na nj prevode opisno: *keinen Spaß verstehen*.

Slično je s hrvatskim frazemu *ni pet ni devet* (puno se češće pojavljuje s brojevnom sastavnicom šest umjesto devet) kojemu u njemačkome odgovara izraz u kojemu nema brojevne sastavnice: *aus dem Stegweif*. Treba napomenuti da je u hrvatskome frazemu naglasak na tome da se što događa ili radi s velikom brzinom, odmah, bez oklijevanja, dok je u njemačkome naglasak na improvizaciji.

I broj devet i broj sedam, pa čak i broj šest te pridjev *posljednji*, mogu se pojaviti kao brojevna sastavnica u hrvatskome frazemu kojim se izražava da je nešto sporedno i nevažno: *deveta (šesta, sedma, posljednja brga)*. Brojeva sastavnica ovdje bez sumnje ima svrhu isticanja da nešto nije na prvome mjestu, da nije prvo na redu, stoga se u frazemu i pojavljuju redni brojevi. Odabir jedne od navedenih mogućnosti u službi je isticanja udaljenosti čega od najboljeg prvog mjesta. U korištenim rječnicima nije pronađen odgovarajući njemački frazem s brojevnom sastavnicom, već samo inačica s pridjevom *posljednji* koji može biti zamijenjen i superlativom *najmanji*: *jemandes letzte/geringste Sorge*.

Za jako brbljavu osobu se u hrvatskome kaže da je *ne bi nadilagalo ni devetero pasa*. Taj frazem ima blago pejorativno značenje, a osoba kojoj se, uglavnom sa simpatijama, želi narugati nekom istaknuta je upravo brojevnom sastavnicom u ulozu intenziviranja, čak i prejelivanja. Tu značenjsku nijansu sadrže i njemački frazemi *jemandes Mundwerk steht nicht still* i *jemandes Mundwerk geht ununterbrochen*. U njima nema brojevne sastavnice, a njenu ulogu dijelom preuzima specifičan izraz *Mundwerk* (jezičica) koji pripada razgovornom stilu.

Kada je netko *namazan* (*premazan*) sa *sedam masti*, znači da je vješt, lukav, prepređen i spreman za svaku podvalu. Značenje hrvatskoga frazema motivirano je sastavnicom *sedam masti*. Naime, masti je arhaičan naziv za boju, a onome tko se premaže s mnogo boja više ne vidi mo pravo lice jer je ono prekriveno s (ponekad čak i sedam) novih, drugih, lažnih. U hrvatskome postoji i frazemnska inačica *biti namazan* (*premazan*) sa *svim mastima* u kojem sastavnica *svin* intenzivira značenje. U njemačkome nalazimo čak tri frazema podudarna značenja. Oni, međutim, ne sadrže brojevnu sastavnicu i imaju potpuno drugačije frazemnske slike: *mit allen Wassern gewaschen sein*; *es faust dick hinter den Ohren haben*; *mit allen Hunden geheizt sein*.

3.3. *Njemački frazem sadrži brojevnu sastavnicu, odgovarajući hrvatski izraz ne sadrži*

U analiziranom se korpusu pojavilo i nekoliko primjera u kojima njemački frazem ima brojevnú sastavnicu, a odgovarajući je hrvatski izraz nema. Za te njemačke frazeme u hrvatskome ne postoji frazem podudarna značenja pa se oni na hrvatski kao ciljni jezik prevode opisno ili se navodi njihovo značenje. Tako se njemački frazem s poimeničnim brojem sedam *eine böse Sieben* na hrvatski prevodi kao *žena koja stalno traži svađu*, a za frazem *sein sieben Sachen packen* se navodi njegoovo značenje: *odseiliti se ili izraz frazemskom slikom bliži izvorniku, a svojstven razgovornom stilu: pokupiti svoje stvari*.

Zaključak

I u hrvatskome i u njemačkome jeziku nalazimo niz frazema s brojevnom sastavnicom, pa tako i s brojevima sedam i devet. Njihova je analiza potvrđila snažan simbolički potencijal tih brojeva. Broj sedam ima važnu ulogu u Bibliji te se stoga pojavljuje kao sastavnica u frazemima biblijskoga podrijetla. Nalazimo ga i u frazemima nastalima na motivima usmene književnosti, u prvom redu bajki. I devet je broj snažna simbolike – on navješćuje nešto novo i njime se zatvara puni krug. U nekim hrvatskim frazemima pojavljuje se usporedno s brojem sedam i u hrvatskim i u njemačkim frazemima često intenzivira njihovo značenje. Broj sedam i devet u hrvatskim i njemačkim frazemima pojavljuju se i kao glavni i kao redni, ostajući pritom ponekad u svojoj osnovnoj ulogi određenoj upravno tom morfološkom kategorijom koja kao frazemska sastavnica dobiva dodatnu značajsku nijansu. Većina frazema obuhvaćenih analiziranim korpusom pokazuje sličnost na analiziranim razinama. Iako potpunu leksemsku podudarnost i podudarnost frazemske slike nalazimo tek kod jednog frazema biblijskog podrijetla, što potvrđuje pripadnost oba jezika istom kulturnom krugu, velik broj frazema uvršten je u skupinu s djelomičnom leksemskom podudarnošću, sličnom hrvatskim slikom i podudarnim značenjem. Razlike koje postoje između hrvatskih i njemačkih frazema poslijedica su kulturnih posebnosti naroda u kojem su nastali.

Popis korištene literature

- Anić 2006: Anić, V., *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb.
 Chevalier-Gheerbrant 1983: Chevalier, J., Gheerbrant, J., *Rječnik simbola*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
 Colin 2004: Colin, D., *Rječnik simbola, mitova i legendi*, Naklada Ljevak, Zagreb.
 Dangel 2007: Dangel, J., *Warum haben wir Schwein, wenn wir Glück haben?*, München.

- Duden 1998: *Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten*, Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich.
 Duden 1996: *Deutsches Universwörterbuch*, Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich.
 Fink 1994: Fink, Ž., *Adjektivni frazeolozi u ruskom i hrvatskom jeziku* (doktorska disertacija u rukopisu), Zagreb.
 Fink-Arsovski 2002: Fink-Arsovski, Ž., *Poredbena frazeologija: pogled izvorna i iznuda*, FF press, Zagreb.
 Hansen-Kokoruš-Matešić-Pećur-Medinger-Znika 2005: Hansen-Kokoruš, R., Matešić, J., Pećur-Medinger, Z., Znika, M., *Deutsch-kroatisches Universwörterbuch*, Hrvatski nakladni zavod Globus i Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
 Jernelj 1996: Jernelj, J., *Bilješke oko porijekla naše frazeologije*, *Suvremena lingvika* 22, 1-2, 1996, 265-269.
 Matešić 1982: Matešić, J., *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb.
 Matešić-Hansen 1988: Matešić, J., Hansen, R. i dr., *Hrvatsko-njemački frazeološki rječnik*, Nakladni zavod Matice hrvatske – Verlag Otto Sagner, Zagreb – München.
 Menac 2006: Menac, A., *Hrvatska frazeologija*, Knjižica, Zagreb.
 Menac-Fink-Arsovski-Venturin 2003: Menac, A., Fink-Arsovski, Ž., Venturin, R., *Hrvatski frazeološki rječnik*, Zagreb.
 Mesinger 1997: Mesinger, B., *Hrvatska frazeologija kao kulturno-antropološki fenomen*, *Riječ* 3, 59-70.
 Turk 1994: Turk, M., *Naznake o podrijetlu frazema*, *Fluminensia*, god. 6, br. 1-2, 37-47.
 Turk-Opasić 2008: Turk, M., Opasić, M., *Supostavna rasčlamba frazema*, *Fluminensia*, god. 20, br. 1, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 19-31.
 Uroić-Hurn 1993: Uroić, M., Hurn, A., *Njemačko-hrvatski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb.

Phraseme mit Zahlen sieben und neun in der kroatischen und der deutschen Sprache

In dieser Arbeit wird ein Korpusstil von kroatischen und deutschen Phrasemen, die als Komponente die Zahlen sieben und neun haben, analysiert. Das Ziel dieser Arbeit ist es, das symbolische, metaphorische und konotative Potential der Zahlen sieben und neun als Phrasenkomponenten anhand einer kontrastiven Analyse der kroatischen und deutschen Phraseme aufzuzeigen. Dabei werden drei Verhältnistypen zwischen den analysierten Phrasemen festgestellt: das erstens Phraseme, die eine vollkommene Übereinstimmung in der Struktur und

im Phrasenbild aufweisen, zweitens die Phraseme, die eine strukturelle Teilüber-einstimmung und ein ähnliches Phrasenbild haben und drittens die Phraseme, die Unterschiede sowohl in der Struktur als auch im Phrasenbild aufweisen. Die Übereinstimmungen sind aufgrund der gemeinsamen Erfahrungsgrundlage oder als Folge des Sprachkontakts und Kalkierung entstanden und die Unterschiede sind als kulturspezifisch zu betrachten.

Philozofski fakultet, Sveučilište u Rijeci
Rijeka, Republika Hrvatska
zmacan@ffri.hr, mopasic@ffri.hr

Sémantika sloviés s predponou *raz-* v chorvátčine a ich ekvivalenty v slovenčine

Michala Mračka

V našom príspevku budeme konfrontačne skúmať sémantiku sloviés s predponou *raz-* v chorvátčine a ich ekvivalentov v slovenčine. Predpona *raz-* sa pomerne často vyskytuje v chorvátčinych predponových slovesách. V slovenčine je jej naj-častejším ekvivalentom predpona *roz-*.

Prefixácia je slovo tvorný postup, ktorého podstatá spočíva v tom, že sa pred slovo, ktoré je základom nového slova, pridáva slovo tvorná morféma (predpona). Predpony sú slovo tvorné prostriedky, ktoré sa so slovo tvorným základom spájajú oveľa voľnejšie ako prípony a v spojení so slovesami majú celý rad konkrétnych i abstraktných významov. Na rozdiel od prípon predpony väčšinou existujú ako samostatné slová – predložky. V slovenčine nemajú zo slovesných predpón len *vy-*, *roz-* a *vz-* svoju paralelu v predložkách. Predpony *u-* a *pre-* významovo nesúvisia s predložkami *u* a *pre*. Predpony rovnako ako prípony tvoria špeciálny systém pre každý slovný druh, ale na rozdiel od prípon niektoré predpony patria súčasne do systému predpón substantívnych, adjektívnych aj verbálnych (napr. *nad-*, *pod-*, *pri-*), avšak väčšina predpón je viazaná k určitému slovnému druhu. Najširšie funkčné využitie má záporná predpona *ne-*, ktorá dodáva slovám, s ktorými sa spája, záporný význam.

Prefixácia je základným spôsobom tvorenia sloviés, ale je produktívna aj u podstatných a prídavných mien, pre ktoré je charakteristická sufixácia. Verbálna prefixácia je v slovanských jazykoch typickým slovo tvorným postupom, pomocou ktorého sa rozširuje slovná zásoba jednotlivých jazykov, a predstavuje najfrekvencovanejší spôsob tvorenia sloviés v slovenčine aj chorvátčine. Viac ako polovica všetkých sloviés v slovenčine a chorvátčine je vytvorená pomocou verbálnej prefixácie.

Chorvátka predpona *raz-* nemá rovnako ako jej slovenský náprotivok *roz-* svoju paralelu v predložkách. Predpona *raz-* sa v chorvátčine vyskytuje v 6 paralelných variantoch: *raz-*, *ras-*, *raš-*, *rađ-*, *ra-* a *raza-*. Vo vokalizovanej podobe *raza-* sa vyskytuje pred slovesami, ktoré sa začínajú spoluhláskovou skupinou, napr.: *razabrati*, *razagnati*, *razaznati*, *razaslati* atď. Variant *ra-* sa nachádza pred základmi, ktoré sa začínajú na *s*, *š*, *z* a *ž*, napr.: *rasečiti*, *rasjeći*, *rastaviti*, *raštriti*, *raštrkati*, *ražđiti* atď. Variant *rađ-* je príformný pred základmi, ktoré sa začínajú na